

А.В. Чегейда, студ., IV курс, гр. ЕП-33, ФЕМ
 Науковий керівник – ст. викл. В.О. Кучменко
 Житомирський державний технологічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах зовнішньоекономічна діяльність є важливою й невід'ємною сферою господарської діяльності, яка при ефективному використанні всього комплексу сучасних форм і методів міжнародних економічних відносин здатна впливати на технічне удосконалювання виробництва, підвищення продуктивності праці і якості продукції, яка виробляється. В цілому ж, вихід на зовнішній ринок самостійно господарюючих суб'єктів сприяє пристосуванню економіки до системи світогосподарських відносин, формуванню економіки відкритого типу. Ефективна зовнішньоекономічна діяльність сприяє зміцненню експортного потенціалу країни, підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках, формуванню раціональної структури експорту й імпорту, залученню іноземних інвестицій на взаємовигідних умовах.

Сьогодні економіка нашої країни характеризується більшою відкритістю для ділових контактів із закордонними партнерами. Багато підприємств виходять на зовнішній ринок із своєю продукцією самостійно. Для переважної більшості з них це відбувається вперше. Дана ситуація виявила відсутність необхідного досвіду, а часом, і елементарних знань в галузі міжнародної діяльності. Саме тому розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств, фірм, усіх учасників ринкових відносин – це суттєвий фактор підвищення ефективності господарської діяльності як на рівні окремих підприємницьких структур, так і в масштабах усієї країни. Маючи високий експортний потенціал, Україна використовує його недостатньо ефективно. Спостерігається зменшення вартісних обсягів експорту, що свідчить про кризу виробництва, зорієнтованого переважно на експорт (табл. 1).

Таблиця 1

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами за 2013 рік

Країна	Експорт		Імпорт		Сальдо
	тис. дол. США	у % до 2012 р.	тис. дол. США	у % до 2012 р.	
Усього	63312022,1	92,0	76963965,4	90,9	-13651943,3
Країни СНД	22063598,8	87,2	27931203,3	81,1	-5867604,5
Інші країни світу	41248423,3	94,8	49032762,1	97,7	-7784338,8
Європа	17064373,9	97,9	28558334,6	103,6	-11493960,7
Азія	16813012,0	95,1	15233276,7	88,9	1579735,3
Африка	5099527,6	90,4	749767,9	88,1	4349759,7
Америка	2163639,5	83,0	4339430,0	97,4	-2175790,6
Австралія і Океанія	40050,9	78,7	93705,0	47,9	-53654,1

За 2013 рік від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами Україною становило 13651943,3 тис. дол. США. У минулому році ситуація складалася аналогічно – від'ємне сальдо дорівнювало 15848249,3 тис. дол. США. Наведені дані підтверджують, що Україна неефективно використовує наявний експортний потенціал, на це впливає низка факторів, таких як товарна структура експорту, якість і конкурентоспроможність вітчизняної продукції тощо.

За даними Держстату, дефіцит зовнішньої торгівлі товарами в 2013 році, порівняно з 2012 роком, знизився на 13,85 %, до 13,652 млрд дол., профіцит зовнішньої торгівлі послугами скоротився на 0,05 % – до 6,860 млрд дол. Дефіцит зовнішньоторговельного балансу України в 2013 році становив 8,476 млрд дол., що на 5,67 %, або на 509,5 млн дол., менше дефіциту за підсумками 2012 року в 8,985 млрд дол.

Необхідно зазначити, що взагалі товарна структура експорту України є вкрай несприятливою, оскільки домінуючими експортними позиціями залишаються металопродукція, мінеральні продукти та хімія. На відміну від держав Центральної Європи, в Україні так і не відбулась переорієнтація з торгівлі сировиною та напівфабрикатами на торгівлю товарами з високою доданою вартістю. Головні експорто-

орієнтовані галузі залишаються надзвичайно енергоємними, що робить їх критично залежними від імпортованих енергоносіїв.

Оцінюючи сьогоденний стан України в системі міжнародних економічних відносин, можна виділити ряд завдань, вирішення яких дозволить посилити позиції країни на міжнародній арені. Зокрема необхідно створити зовнішні умови для здійснення структурних і технологічних реформ у базових, орієнтованих на експорт виробництвах за максимальною участю іноземного капіталу, здійснення заходів виходу на нові ринки збуту; а також створити певні умови для захисту вітчизняного товаровиробника, що потребує законодавчого обмеження імпорту товарів.

Подальший розвиток економіки України повинен бути спрямований на підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності за різними напрямками:

1. Підвищення конкурентноздатності продукції вітчизняного виробника (в першу чергу, це стосується технічно складних товарів). Досягнення позитивних результатів можливо за рахунок впровадження нової техніки та новітніх технологій. Головна увага повинна приділятися фінансуванню в інтелектуальну власність та інноваційну діяльність.

2. Державне стимулювання розвитку експортно орієнтованих галузей національної економіки. Крім традиційних для України металургійної та хімічної промисловості можливий розвиток літакобудування, космічної галузі, вітчизняне автомобільне виробництво, легкої промисловості, виробництво харчових продуктів, і в тому числі, дитяче харчування.

3. Змістовний перегляд імпоротної політики держави. Потрібно відмовитися від імпорту тих товарів, які можуть бути вироблені вітчизняними підприємствами. Особливо це стосується різних харчових продуктів, надання послуг тощо. Вступ України в СОТ передбачає утворення на території держави конкурентного середовища та рівних умов виробництва та реалізації всіх товарів. Але з урахуванням сучасного стану економічного розвитку України, вона поки що не може відмовитись від захисту власного виробника.

4. Утворення економічного середовища привабливого для вкладання інвестицій в економіку держави та в різні підприємства та більш широке залучення іноземного капіталу. Особлива увага повинна бути приділена в експортно орієнтовані галузі національної економіки. Але при цьому потрібно особливо увагу умовам здійснення інвестицій, прораховувати ефект, який при цьому може бути досягнутий.

Одним із напрямків може бути створення на території України вільних економічних зон для зовнішньоекономічної діяльності. Але для того, щоб такі зони не перетворилися в звичайні пункти з вивозу та ввезення на територію України різних товарів, необхідно утворити достатньо ефективну систему контролю і, в першу чергу, за переліком товарів, які йдуть на експорт або імпортуються в Україну. При цьому можливе стимулювання експорту тих товарів, які виробляються на території України. Імпорт може стосуватись тільки тих продуктів, виробництво яких на території України не здійснюється або їх виробництво не ефективне.

Ще однією чи не найважливішою проблемою українських товаровиробників залишається низька якість продукції, що не відповідає сучасним вимогам і робить вітчизняні вироби неконкурентоздатними на зовнішніх ринках. Це, в свою чергу, спричинено низьким рівнем розвитку стандартизації і сертифікації, недостатньою підготовкою і організацією виробництва, застарілим і виснаженим устаткуванням, низькою якістю сировини і матеріалів, недостатнім контролем кінцевих операцій.

Таким чином, для підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства необхідно, насамперед, реалізувати заходи державної підтримки, яка виявляється у різних проявах, лише на основі всебічного вивчення та аналізу кон'юнктури світових ринків, підвищення конкурентоздатності продукції, застосування сучасних технологій можна досягти ефективної зовнішньоекономічної діяльності як на мікрорівні (рівні підприємства), так і на макрорівні (на рівні держави) зокрема. На рівні підприємства першочерговим є створення та функціонування ефективної стратегії зовнішньоекономічної діяльності, зокрема одне з провідних місць має посідати маркетингова стратегія, оскільки від неї залежить інтенсивність та масштабність експортних операцій.